

Ивана З. Туцак

Универзитет Јосипа Јурја Штросмајера у Осиеку

Правни факултет Осиек

itucak@pravos.hr

ORCID ID: 0000-0001-9694-2315

ПРЕИСПИТИВАЊЕ АКАДЕМСКОГ ИНТЕГРИТЕТА У СВЕТЛУ ОБЈАВЉИВАЊА РАДОВА У НАУЧНИМ ЧАСОПИСИМА

Сажетак: Часописи представљају најважније средство комуникације између научника. Кључни фактор за оцену научника данас јесте њихова научна продуктивност. Да би њихов научни рад био позитивно оцењен, неопходно је да научници објаве одређени број радова у часописима индексираним у релевантним комерцијализованим базама података (од којих су најзначајнији Web of Science Core Collection и Scopus). Оно што је ипак важно јесте да су објављени чланци високо цитирани. Ова преокупација бројкама променила је издавачку културу и данас су научници више заокупљени тиме колико и где објављују, него шта објављују. Резултат је значајно повећање броја часописа и објављених радова, али то повећање не мора да води до позитивног развоја саме науке. Издавачки процес се често наводи као разлог за неопционо понашање. Овај рад истражује неке од највећих изазова у академској заједници данас: транспарентности и неписаности процеса рецензирања, објављивање радова у предајорским часописима, раст броја радова насталих у коауторству, појаву изв. плодних аутора, писаца духова и почасних писаца. У раду ће се истражити ови изазови у контексту хрватског Закона о научној делатности и високом образовању и Правилника о условима за избор у научна звања.

Кључне речи: двоструко слепо рецензирање, предајорски часопис, плодни аутори, Закон о научној делатности и високом образовању Републике Хрватске, Правилник о условима за избор у научна звања.

1. УВОД

Научни часописи настали су из праксе европских научника из 17. века да једни друге обавештавају о својим научним открићима писањем опширних писама. Ова пракса је добила заокрет када је Хенри Олденбург (*Henry Oldenburg*) постао први секретар новооснованог Краљевског друштва у Лондону. Под покровитељством Друштва у марту 1665. године је основан први, и пошто још увек излази, и најдуговечнији научни часопис *Philosophical Transactions*.¹ Поред „идеалистичког приступа“ који се очитује у очувању научних постигнућа за будуће генерације те омогућавања даљњег научног напретка, један од циљева часописа је био и заштита сопствених остварења од присвајања других научника.²

Научни часописи представљају данас најважније средство комуникације између научника. Кључни фактор за оцену научника јесте њихова научна продуктивност. Да би њихов научни рад био позитивно оцењен, неопходно је да научници објављују одређен број радова у часописима индексираним у релевантним комерцијализованим базама података. Широка доступност библиометријских података из *Elsevier*, *Google Scholar* и *Clarivate* придонио потпуној заокупљености научника продуктивношћу и учинком.³ Таква радна атмосфера препозната је као кључни фактор у подстицању научника на нестичко понашање.⁴ Сврха овог рада јесте да се истраже неки од највећих изазова у академској заједници данас. Рад је подељен у четири поглавља. Прво поглавље бави се библиометријским индикаторима. Други део рада се односи на транспарентност и непристрасност поступка рецензирања те на објављивање радова у предаторским часописима, трећи део рада се односи на пораст броја радова у коауторству, појаву изузетно плодних аутора, писаца духова и почасних писаца. Четврти део рада истражује ове изазове у контексту хрватског Закона о научној делатности и високом образовању и Правилника о условима за избор у научна звања.⁵

¹ Alan Cook, „Academic Publications before 1940“, *A Century of Science Publishing* (ed. Einar H. Fredriksson), Amsterdam–Berlin, 16; The Royal Society Publishing, About Philosophical Transactions, <https://royalsocietypublishing.org/rstl/about>, 24. априла 2022.

² A. Y. Gasparyan, B. Nurmashev, A. A. Voronov, A. N. Gerasimov, A. M. Koroleva, G. D. Kitas, “The Pressure to Publish More and the Scope of Predatory Publishing Activities”, *J Korean Med Sci.* 12/2016, 1874; A. Cook, 232–233; Tom Ginsburg, Thomas J. Miles, “Empiricism and the Rising Incidence of Coauthorship in Law” *University of Illinois Law Review* 2011, 1810.

³ Daniel Sarewitz, “The pressure to publish pushes down quality”, *Nature* 533/2016, 147.

⁴ Elizabeth Wager, Sanjay Singhvi, Sabine Kleinert, “Too much of a good thing? An observational study of prolific authors” *PeerJ.* 2015, 1-5.

⁵ Закон о зnanosti i visokom obrazovanju, *Narodne novine*, br. 123/2003, 198/2003, 105/2004, 174/2004, 02/2007, 46/2007, 45/2009, 63/2011, 94/2013, 139/2013, 101/2014, 60/2015, 131/2017; Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja, *Narodne novine*, br. 28/2017.

2. БИБЛИОМЕТРИЈСКИ ИНДИКАТОРИ

Универзитети морају периодично да пролазе кроз низ поступака евалуације: од иницијалне акредитације, реакредитације, конкурса за доделу финансијских средстава, а сва та поступања зависе од угледа у њима запослених научника. Премда постоји много начина евалуације научног рада те се у ту сврху могу употребљавати различити параметри, најчешће се ту ради о броју објављених радова у индексираним часописима релевантних база и њиховој цитираности.⁶ То је посебно важно за научнике код избора и реизбора у научно-наставна звања, доделе научних награда те финансијских средстава за научноистраживачке пројекте.⁷

Пракса коришћења метрике публикација променила је издавачку културу подстакнувши научнике да осмисле стратегије како да повећају број објављених радова, а често на штету њиховог квалитета.⁸ Мерење истраживања путем библиометријских фактора (број радова, цитираност и х-индекс)⁹ наводи научнике на то да се фокусирају на то где објављују, а не на оно шта објављују.¹⁰ *Web of Science Core Collection* (у даљем тексту: WoSCC), *Scopus* и *Google Scholar* су данас најважнији индекси.¹¹

Фактор утицаја (*impact factor*) први је пут споменуо Јудин Гарфилд (*Eugene Garfield*) 1955. године као помоћ ауторима у распознавању квалитета часописа. Ова се идеја од тада, с многим оспоравањима, непрестано развијала те с временом постала пресудна за оцену часописа. Реч је о посредном мерилу за квалитет часописа.¹² Намера самог Гарфилда била је да се помогне ауторима код избора часописа у којем ће да обелодане резултате свог научног рада.¹³ Мерни подаци о цитираности (метрика цитата) треба да укажу на часописе који имају богату традицију и широку видљивост те тако могу да спрече да аутори шаљу радове у тзв. предаторске часописе.¹⁴

⁶ Ivana Čadovska, Goranka Mitrović, "Uloga knjižnica u vrednovanju znanstvene produktivnosti: primjer nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu", *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 2/2018, 181; Padmapriya Padmalochanan, "Academics and the Field of Academic Publishing: Challenges and Approaches", *Pub Res Q* 35/ 2019, 101; Martina Čuljak, Lovela Machala Poplašen, "Usporedba citatnih baza na uzorku hrvatskih znanstvenika javnozdravstvene institucije: Web of Science Core Collection, Scopus i Google Scholar", *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 1/2019, 131.

⁷ I. Čadovska, G. Mitrović, 181.

⁸ P. Padmalochanan, 101.

⁹ M. Čuljak, L. Machala Poplašen, 130.

¹⁰ P. Padmalochanan, 101.

¹¹ M. Čuljak, L. Machala Poplašen, 129-150.

¹² Pippa Smart, "Is the impact factor the only game in town?" *Ann R Coll Surg Engl.* 6/ 2015, 405-406.

¹³ Eugene Garfield, "The History and Meaning of the Journal Impact Factor", *JAMA*, 1/ 2006, 90; P. Smart, 405.

¹⁴ A. Y. Gasparyan *et al*, 1877.

Важно је да се истакне да фактор утицаја није замишљен као мерило квалитета чланака него часописа.¹⁵ Сам Гарфилд га је схватао као „80/20 феномен“ јер „20% чланака може да представља 80% цитата“.¹⁶ Фактор утицаја је израчунавање колико цитата просечно добију чланци у часопису.¹⁷ „Ако је фактор утицаја часописа пет, претпоставља се да сваки чланак добије око пет цитата у прве две године након објављивања.“¹⁸

Потпуно је јасно да је неадекватно да се научни рад оцењује само бројањем цитата.¹⁹ Како то примећује Смарт треба бити опрезан код употребе метрика: „Треба их користити као показатеље, а не као апсолутне критеријуме квалитета због методологије која се користи за њихово израчунавање, грешака у њима и ограниченог обухвата индекса.“²⁰ Опрез је потребан и због тога што је, на пример, мерење фактора утицаја у надлежности приватне компаније Clarivate у склопу њене комерцијализоване базе WoSCC.²¹ Важно је да се напомене да подаци које Clarivate користи за рачунање фактора утицаја нису јавни те покушаји одређених групација да репликују фактор утицаја који је објавила компанија Clarivate нису уродили плодом.²² База WoSCC се дуго сматрала „златним стандардом“ цитатних анализа, штавише била је једина цитатна база података до 2004. године, када се појавила такође комерцијализована база Scopus (Elsevier) те Google Scholar.²³ Садржај индексираних у њима није истоветан те ове цитатне базе пружају различите метрике цитата.²⁴

X-индекс је по многима најпогоднији индикатор индивидуалне продуктивности јер се заснива на интегративном приступу броју објављених радова и њиховим цитатима у базама.²⁵ Но, и он има своја ограничења. Разлог да се цитира неки рад не мора увек да буде афирмативан; него то може да буде и критички осврт. Такође, са цитиранишћу може да се и манипулише, конкуренти могу да се прећуте, колегама може да се да цитат који није неопходан, такође, аутори могу неоправдано да цитирају своје претходне радове да би повећали њихову видљивост, тзв. сувишни цитати.²⁶ Осим самоцитираних чланака, проблематични су и чланци с великим бројем коаутора који указују на могуће лажно ауторство.²⁷ Кодекс Универзитета у Осигеку,

¹⁵ P. Smart, 405.

¹⁶ P. Smart, 405; E. Garfield, 91.

¹⁷ P. Smart, 406.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ T. Ginsburg, T. J. Miles, 1810.

²⁰ P. Smart, 408.

²¹ *Ibid.*, 406; M. Čuljak, L. Machala Poplašen, 131.

²² P. Smart, 406

²³ M. Čuljak, L. Machala Poplašen, 133.

²⁴ P. Smart, 406.

²⁵ A. Y. Gasparyan *et al*, 1877.

²⁶ T. Ginsburg, T. J. Miles, 1810.

²⁷ A. Y. Gasparyan *et al*, 1877.

на пример, као недолучно одређује „намерно погрешно или пристрасно цитирање литературе“ (чл. 17. ст. 5).²⁸

Због концентрисаности на бројеве као доказе квалитета и хиперконкурентности, број објављених чланака експоненцијално расте.²⁹ О паду квалитета научног рада услед тога написано је мноштво радова.³⁰ Све су гласнији они који истичу да научници морају мање да објављују јер ће иначе добра истраживања да остану скривена међу све већим бројем лоших радова.³¹ Средина у којој научници стварају треба да се промени, треба обезбедити поштене поступке оцењивања, спречити хиперконкурентност и превелики притисак да се што више објављује. То подразумева напуштање критеријума који се заснива на квантитативним мерама научне продуктивности.³² Дobar пример у том правцу је Универзитет Гент (*Ghent*) у Белгији које тежи да постане „место на којем се таленат осећа цењеним“.³³ У оцени рада научника потпуно су напустили ослањање на квантитативне метрике (библиометријске мере), смањили су учесталост евалуације и уклонили експлицитне циљеве где треба да објаве радове. Нагласак је стављен на контролу колега те холистичку, квалитативну евалуацију.³⁴

3. ДВОСТРУКО СЛЕПО РЕЦЕНЗИРАЊЕ И ЊЕГОВЕ АЛТЕРНАТИВЕ

Поступак рецензирања настао је у првој половини 18 века. Краљевска друштва у Единбургу и Лондону (*The Royal Societies of Edinburgh and London*) прва су почела да траже помоћ чланова у поступку одабира чланака који ће бити објављени.³⁵ Краљевско друштво у Лондону наводи се често не само као средина унутар које је настао први научни часопис, него му се и приписује настанак концепта оцењивања научних рукописа. Године 1752., 87 година

²⁸ Etički kodeks Sveučilišta u Osijeku, *file:///D:/Downloads/eticki-kodeks-sveucilista-josipajurja-strossmayera-2011.pdf*, 25. марта 2022.

²⁹ D. Sarewitz, 147.

³⁰ Niels Mejlgaard, Lex M. Bouter, George Gaskell, Panagiotis Kavouras, Nick Allum, Anna-Kathrine Bendtsen, Costas A. Charitidis, Nik Claesen, Kris Dierickx, Anna Domaradzka, Andrea Reyes Elizondo, Nicole Foeger, Maura Hiney, Wolfgang Kaltenbrunner, Krishma Labib, Ana Marušić, Mads P. Sørensen, Tine Ravn, Rea Šćepanović, Joeri K. Tjindink, Giuseppe A. Veltri, “Research integrity: nine ways to move from talk to walk”, *Nature* 586/2020, 358-359.

³¹ D. Sarewitz, 147.

³² Mejlgaard *et al*, 358-359.

³³ Elizabeth Redden, Stepping Out of the Rat Race, *go.nature.com/3itv56b*, 20. април 2022; Mejlgaard *et al*, 359.

³⁴ Mejlgaard *et al*, 359.

³⁵ Michael L. Voight, Barbara J. Hoogenboom, “Publishing your work in a journal: understanding the peer review process”, *Int J Sports Phys Ther.* 5/2012, 453.

након утемељења *Philosophical Transactions*, Друштво је основало „комисију за чланке“ која је добила задужење да одабере чланке за објављивање а које је пре тога било у рукама секретара друштва.³⁶ Постепено су концепт рецензирања (*peer review*) прихватала и друга професионална друштва.³⁷ Важно је да се истакне да је поступак рецензирања дуго остао неорганизован с доминантном улогом главног уредника. Може да се каже да је тек у 20. веку поступак рецензирања постао раширенији и стандардизованији.³⁸

Рецензирање се и данас посматра као најмање контроверзни метод оцењивања научних радова.³⁹

Сврха двоструке слепе рецензије јесте да се оцени квалитет научног рада, умањи могући непотизам те конструктивним коментарисањем унапреди научно истраживање.⁴⁰ Рецензенти би требало да пруже „објективну, конструктивну и доследну оцену“ те тако помогну уредницима да донесу информисану одлуку, али и ауторима да унапреде свој текст.⁴¹ Но, ова процедура уједно је и предмет бројних спорова. Многи аутори истичу важност те процедуре за научну заједницу, виде је као кључни фактор за осигурање научног квалитета,⁴² као „камен темељац“, али исто тако други аутори истичу слабости те процедуре,⁴³ описујући је као „свету краву науке“.⁴⁴

До данас је објављено мноштво научних радова који се баве дубоким, системским проблемима поступка рецензирања,⁴⁵ злоупотребом поступка,⁴⁶ необјективности приликом рецензије, случајевима научних превара те питањима исправки и тзв. повлачењем чланака.⁴⁷ Двострукој слепој рецензији замера се спорост, непоузданост, неефикасност у проналаску ненамерних нетачности али и плагијата и фабриковања, нетранспарентности, чак и њеној скупоћи.⁴⁸

³⁶ David A. Kronick, “Peer Review in 18th-Century Scientific Journalism”, *JAMA* 10/1990, 1321.

³⁷ M. Voight, B. Hoogenboom, 453.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Jadranka Stojanovski, Elias Sanz-Casado, Tommaso Agnoloni, Ginevra Peruginelli, “Peer Review in Law Journals”, *Frontiers in Research Metrics and Analytics* 6 /2021, 3.

⁴⁰ Jeffrey Overall, “Stop Drinking the Kool-Aid: The Academic Journal Review Process in the Social Sciences Is Broken, Let’s Fix It”, *Journal of Academic Ethics* 3/ 2015, 277.

⁴¹ J. Stojanovski *et al*, 8.

⁴² *Ibid.*, 3

⁴³ *Ibid.*, 1.

⁴⁴ Jaap de Vries, “Peer Review: The Holy Cow of Science”, *A Century of Science Publishing* (ed. Einar H. Fredriksson), Amsterdam – Berlin 2001, 231.

⁴⁵ Mejlgaard *et al*, 358–9.

⁴⁶ J. Stojanovski *et al*, 8.

⁴⁷ Emerald Publishing, Article withdrawal & correction, <https://www.emeraldgroupublishing.com/publish-with-us/author-policies/article-withdrawal-correction>, 15. јануар 2022; Mejlgaard *et al*, 358–9.

⁴⁸ J. Stojanovski *et al*, 3.

Идентитет аутора непознат је рецензенту, међутим и даље постоји могућност пристрасности. Уредник, који није „слеп“, руководи „расправом“ између аутора и рецензента те доноси коначну одлуку. То је извор бројних етичких проблема.⁴⁹ Уредници знају ко је аутор те могу да му погодују, посебно је то проблематично када су аутори угледни научници.⁵⁰ Поред тога, уредници могу појединим ауторима и да пруже „временску предност за објављивање“.⁵¹

Скривеност идентитета рецензента од аутора рукописа требало би бити јемство објективности.⁵² Но та скривеност отвара и простор за низ критика усмерених ка кршењу „универзалних идеала академске заједнице“: транспарентности, слободе изражавања, узајамног поверења.⁵³ То може да значи скривање сукоба различитих интереса, личне и финансијске природе. Рецензенти могу да препознају рад свог конкурента те да га оцене према критеријумима који нису објективни.⁵⁴ Један је уредник *British Medical Journala* процедуру рецензирања упоредио са светом у књигама Кафке у којем судску одлуку доноси анонимни судија.⁵⁵

Дужина процеса рецензирања такође је контроверзна. Најугледнији часописи су они који имају највиши проценат одбијених радова.⁵⁶ У најважнијим часописима из друштвених наука проценат одбијених радова је и до 90 одсто.⁵⁷ Будући да раздобље напредовања у правилу траје пет година у којима обично треба објавити од пет до десет радова, а према неким проценама, у важним часописима треба барем три године да се објави рад, један од већих проблема представља и дуготрајност процедуре рецензирања.⁵⁸ Часописи углавном траже ексклузивне пријаве са сврхом смањења терета рецензентима који су и сами научници чије је време драгоцено. У комбинацији с ексклузивном пријавом, то значи да се објављивање важног чланка може одгодити годинама.⁵⁹ Аутори радова због високог степена одбијања морају писати бројне чланке. Они заправо имају две могућности. Прва је

⁴⁹ *Ibid.*, 8.

⁵⁰ J. Overall, 277.

⁵¹ Sanja S. Strgar, Maja S. Vukadinović, “Legal Aspects of Scientific Misconduct: Causes and Possible Solutions”, *Ethical Perspectives*, 1 /2018, 118.

⁵² J. de Vries, 236.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ S. Strgar, M. Vukadinović, 118.

⁵⁵ Richard Smith, “Pros and Cons of Open Peer Review”, *Nat. Neurosci.* 3/1999, 197–198 према J. Stojanovski *et al*, 10.

⁵⁶ J. de Vries, 236.

⁵⁷ J. Overall, 287.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ Lawrence B. Solum, “Download it while it’s hot: Open access and legal scholarship”, *Lewis & Clark Law Review* 4/ 2006, 841-868, str. 851.

„рискантан подухват“, посветити целу годину писању једног рада достојног најбољих часописа или, друга, писати што више радова у нади да ће барем неки од њих бити објављени.⁶⁰

Проблеми с двоструком слепом рецензијом везани су и уз питање зашто би неко трошио своје драгоцене време да бесплатно оцењује туђе научне радове.⁶¹ У правилу рецензенти не добијају ни јавно признање, ни новчани хонорар. Све се заснива на алтруизму,⁶² на веровању да појединци осећају емпатију према другима.

Супротно схватање заступају теоретичари економске рационалности. Према њима, сво људско понашање усмерено је унапређењу сопственог интереса.⁶³ Рецензенти не желећи трошити превише свог времена могу само површно оценити научни рад.⁶⁴ Немају ни мотив предложити измене текста јер тако себи стварају додатни посао који неће бити награђен на адекватан начин.⁶⁵ Хрватска правила за наставно напредовање на одређени начин стимулишу научнике да прихвате посао рецензента будући да се неки од услова које научници треба да испуне односе на оцењивање и радова и књига.⁶⁶

Овде се поставља и питање одговорности уредника за објављене чланке. Познати су бројни случајеви када су објављени чланци који су прошли процедуру рецензирања па потом повучени без да је било ко од актера у процедури био одговоран.⁶⁷ Неки од таквих чланака имали су велике последице не само за научну заједницу. Један од најпознатијих таквих случајева односи се на чланак Ендруа Вакефилда (*Andrewa Wakefielda*) и његових сарадника који су 1998. у часопису *Lancet* објавили чланак у којем тврде да „вакцина против малих богиња, заушак и рубеле (MMR) може предиспонирати регресију понашања и первазивни развојни поремећај код деце“.⁶⁸ Рад је накнадно повучен. Утврђено је да су Вакефилд и његови сарадници починили намерну превару јер су се усредсредили на податке који су одговарали њиховим тезама те фалсификовали чињенице. Овај случај је био широко медијски пропраћен те је довео до забринутости родитеља и смањеног инте-

⁶⁰ J. Overall, 287.

⁶¹ Matko Marušić, Dario Sambunjak, Ana Marušić, “Vodič za ocjenu (recenziju) znanstvenog članka”, *Pedijatrija danas* 2/2006, 224.

⁶² J. Overall, 277, 282.

⁶³ *Ibid.*, 282.

⁶⁴ *Ibid.*, 277.

⁶⁵ *Ibid.*, 283.

⁶⁶ Odluka o nužnim uvjetima za ocjenu nastavne i znanstveno-stručne djelatnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna zvanja, *Narodne novine*, br. 122/2017.

⁶⁷ J. de Vries, 236.

⁶⁸ T. S. Sathyanarayana Rao, Chittaranjan Andrade, “The MMR vaccine and autism: Sensation, refutation, retraction, and fraud” *Indian journal of psychiatry* 2/2011, 95-6; A. J. Wakefield, S. H. Murch, A. Anthony *et al.*, “Ileal-lymphoid-nodular hyperplasia, non-specific colitis, and pervasive developmental disorder in children”, *Lancet*, 351/1998, 637–41.

реса за вакцинацију деце. Посебно забрињава да је откривање ове преваре било највећим делом резултат новинарске истраге, а не процедура академске заједнице.⁶⁹ Проблематични су и супротни случајеви, бројни су примери да су рецензенти одбили чланке који су накнадно постали изразито утицајни.⁷⁰

Процедура рецензирања у правним часописима јесте национално специфична.⁷¹ Стојановски *et al* истичу да европске правне часописе карактерише непостојање етаблиране културе стручног оцењивања те јединственог европског приступа процедури рецензирања које су и даље национално обележене.⁷² У одређеним правним гранама и код националних тема због малобројности научне заједнице анонимност рецензије је немогуће постићи, а страни рецензенти нису од помоћи због непознавања језика, односно тематике која је уско национално одређена.⁷³

Проблем представља и објављивање чланка у тзв. предаторским часописима. Процедура рецензирања треба да буде независна и не сме да буде под утицајем пословног модела издавача.⁷⁴ Џ. Бил (Beall) дефинише предаторске часописе као оне који су „напустили селективност чланака јер имају за циљ да повећају приход повећањем броја чланака које прихватају и објављују уз наплату трошкова објављивања“.⁷⁵ То се доводи у везу са часописима који су усвојили модел *Golden Open Access* – Златни пут отвореног приступа.⁷⁶ Често се истиче да ту постоји „инхерентни сукоб интереса“⁷⁷ јер издавачи наплаћују трошкове ауторима за објаву њиховог рада, што више радова прихвате, биће виши њихов финансијски профит. Велики број примљених радова онемогућује строгу и дуготрајну процедуру рецензирања те су тенденције да се цела процедура направи флексибилнијом.⁷⁸ Према неким проценама, проблем с предајом рада предаторским издавачима има чак 400.000 научника широм света. Наравно, у неким случајевима реч је о томе да научници неетички користе овај недостатак уредничког надзора, непостојање процедуре рецензирања, како би без ризика неуспеха објавили своје радове.⁷⁹

⁶⁹ T. S. Sathyanarayana Rao, Chittaranjan Andrade, 95-6.

⁷⁰ J. de Vries, 236.

⁷¹ J. Stojanovski *et al*, 1.

⁷² *Ibid.*, 2.

⁷³ *Ibid.*, 3.

⁷⁴ P. Padmalochanan, 98.

⁷⁵ Jeffrey Beall, “Best practices for scholarly authors in the age of predatory journals”, *Ann R Coll Surg Engl.*, 2/ 2016, 78.

⁷⁶ P. Padmalochanan, 98.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ Catherine Offord, “German Scientists Frequently Publish in Predatory Journals”, <https://www.the-scientist.com/news-opinion/german-scientists-frequently-publish-in-predatory-journals-64518>, 11. Април 2022.

Да би се избегли постојећи недостаци, Оверол предлаже следеће: наћи адекватан начин да се учине „слепим“ и уредници; плате рецензенти, стандардизује процедура рецензирања, да се повисе стандарди прихватања на конференцијама јер највећи број радова презентованих на истим никада не буде објављен у часописима⁸⁰ и да се пружи „конструктиван одговор“ ауторима.⁸¹ Ауторима не треба да се шаљу деструктивне и арогантне поруке, које су посебно опасне у погледу младих научника јер могу да их деморалишу за будући научни рад.⁸² Рецензентски извештај може бити користан уредницима, ауторима али и самим рецензентима. Рецензенти бивају упознати с најновијим истраживањима својих колега, прихватају вештину критичке процене која такође може да им помогне у сопственом раду.⁸³ Код проблематике предаторских часописа важно је да се истакне да нису сви часописи отвореног приступа неетички. Тако је ауторима сигурно да пошаљу рад у часописе који су индексирани у „Directory of Open Access Journals“ јер су прошли одговарајућу контролу своје уредничке политике.⁸⁴ Од велике је помоћи и листа Џефрија Била (*Jeffrey Beall*) која садржи списак потенцијалних предаторских часописа и издавача на енглеском језику.⁸⁵ И глобална удружења уредника и издавача, као што су COPE и *Open Access Scholarly Publishers Association* (OASPA) боре се против предаторских издавача, међу осталим, покрећући кампању „Think. Check. Submit“ као помоћ ауторима при одабиру поузданих часописа.⁸⁶

Као једно од могућих решења за набројене проблеме спомиње се и увођење тзв. отворене рецензије. Алтернативно рецензирање – отворено (незаслепљено) рецензирање, још увек је дискутабилан појам⁸⁷ за који нема општеприхваћене дефиниције. Многи га виде као једно од основних принципа отворене науке,⁸⁸ као замену да досадашње нетранспарентно рецензирање постане транспарентно.⁸⁹ Реч је о рецензирању које треба да се деси након објаве рада чије су заједничке карактеристике: идентитет аутора и рецензента је познат,

⁸⁰ J. Overall, 286.

⁸¹ *Ibid.*, 277.

⁸² *Ibid.*, 287.

⁸³ M. Marušić, D. Sambunjak, Ana Marušić, 224.

⁸⁴ Matthew C. Sonfield, “Academic Plagiarism at the Faculty Level: Legal Versus Ethical Issues and a Case Study”, *J Acad Ethics* 12/2014, 84-86.

⁸⁵ Beall’s List of Potential Predatory Journals and Publishers, <https://beallslist.net/>, 12. април 2022; A. Y. Gasparyan et al, 1875; M. Sonfield, 84-86.

⁸⁶ A. Y. Gasparyan et al, 1876-1877; Think. Check. Submit, <https://thinkchecksubmit.org/about/>, 11. март 2022.

⁸⁷ P. Padmalochanan, 100 -101.

⁸⁸ J. Stojanovski et al, 10.

⁸⁹ *Ibid.*, 3.

постоји отворена интеракција између свих актера и на крају рецензија се објављује јавно.⁹⁰

4. ПЛОДНИ АУТОРИ И КОАУТОРСТВО

Године 1965. Дерик де Сола Прајс (*Derek de Solla Price*), познат као отац библиометрије, указао је на експоненцијално повећање раста објављених научних радова. Такав пораст не мора бити нужно повезан са стварним растом знања, велики број тих радова може да се „сматра само удаљеном позадинском буком“ од научних центара.⁹¹ Потреба да се објављује доводи и до појаве познате као „резање саламе“.⁹² Научници данас да би дошли до већег броја радова деле своја истраживања, на пример, прво објављују кратак рад, затим рад у којем улазе дубље у тематику. Тако раст броја објављених радова не резултира увек позитивним научним остварењем.⁹³ Но, важно је да се нагласи и да још увек није развијен оквир у којем би се могло мерити колико „укупно научно знање расте“.⁹⁴

Плодни аутори су они који објављују изузетно велик број радова у кратком временском периоду. То отвара простор за сумњу око различитих превара као што су гостујуће и почасно ауторство.⁹⁵ Говори се о истинитим и лажним ауторима.⁹⁶ Почасно ауторство (*honorary authorship*) подразумева давање статуса аутора особи која није дала никакав научни допринос.⁹⁷ „Ghostwriter“ је прави писац научног рада, који нигде није споменут. Он је супротност лажном аутору.⁹⁸

Појава плодних аутора је често везана уз коауторство. У неким научним областима постоје радови с више од хиљаду аутора. Од 2013. до 2018. број радова у часопису *Nature* с више од хиљаду аутора повећао се с нуле на стотину.⁹⁹ Једно истраживање главне библиографске базе података Националне

⁹⁰ P. Padmalochanan, 100–101.

⁹¹ Richard Van Noorden, Global scientific output doubles every nine years, <http://blogs.nature.com/news/2014/05/global-scientific-output-doubles-every-nine-years.html>, 7. април 2022.

⁹² *Ibid.*

⁹³ Smriti Mallapaty, Paper authorship goes hyper, A single field is behind the rise of thousand-author papers, <https://www.natureindex.com/news-blog/paper-authorship-goes-hyper>, 30. јануар 2022.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ E. Wager, S. Singhvi, S. Kleinert, 1-5.

⁹⁶ Christopher Baethge, “Publish Together or Perish. The Increasing Number of Authors per Article in Academic Journals Is the Consequence of a Changing Scientific Culture. Some Researchers Define Authorship Quite Loosely”, *Dtsch Arztebl Int.* 20/ 2008, 382.

⁹⁷ Who is accountable?, *Nature* 7166/ 2007,1.

⁹⁸ C. Baethge, 382.

⁹⁹ S. Mallapaty.

медицинске библиотеке (MEDLINE) открило је врло упитну праксу неких светски реномираних научника који су објављивали један или више научних радова у десет радних дана. Ти су аутори на утицајним академским позицијама, у уредништвима угледних часописа у којима и сами често објављују. Њима се приписују стотине некад и хиљаде чланака.¹⁰⁰ Квок (*Kwok*) упозорава на појаву „publication parasitism“ при објављивању радова у медицинским часописима.¹⁰¹ Употребљава израз („нови ентитет у научној превари“¹⁰²), „бели бик“ који је посудио из грчке митологије за опис типа „серијског злостављача“, старијег научника који при објављивању радова искоришћава младе истраживаче да пристану на непоштене договоре око ауторства, на пример, да им препусте место првог аутора.¹⁰³ Кодекс Универзитета у Осијеку забрањује „присвајање ауторства на основу надређене функције“ (чл. 17. ст. 4.). Такође се наглашава да „менторски однос мора бити заснован на међусобном поштовању без искоришћавања супериорности“ (чл. 18. ст. 4.).

Промена издавачке културе захватила је и право. Још увек велики број аутора објављује радове самостално, но број радова писаних у сарадњи такође расте. Правило „објавите или пропадните“ (*publish or perish*) замењује се правилом „објавите заједно или пропадните“ (*publish together or perish*). Истраживање које је спровела *Taylor & Francis Group* међу ауторима из хуманистичких и друштвених наука показало је пораст броја обелодањених радова у сарадњи и у областима у којима су се радови традиционално писали самостално. Данас радови из тих научних области уобичајено имају два или три аутора.¹⁰⁴ Сматра се да један од разлога раста научне сарадње представља научна специјализација. Растом знања, писање радова постаје све сложеније.¹⁰⁵ Према Гинзбургу (*Ginsburg*) и Мајлсу (*Mylesu*), четири су главна разлога који утичу на писање радова у сарадњи:

1) све већа сложеност објекта истраживања повезано са захтевима за специјализацијом. Посебно се односи на успон компјутерских и статистичких програма.¹⁰⁶ Овај разлог није само везан уз научни напредак, него и са

¹⁰⁰ A. Y. Gasparyan *et al*, 1875.

¹⁰¹ L. S. Kwok, “The White Bull effect: abusive coauthorship and publication parasitism”, *J Med Ethics* 31/ 2005, 554.

¹⁰² *Ibid.*, 555.

¹⁰³ У грчкој митологији, бели бик је облик који је Зевс користио у завођењу Европе. *Ibid.*, 554.

¹⁰⁴ Co-authorship in the Humanities and Social Sciences A global view, 6, <https://author-services.taylorandfrancis.com/wp-content/uploads/2017/09/Coauthorship-white-paper.pdf>, 10. април 2022.

¹⁰⁵ T. Ginsburg, T. J. Miles, 1786.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 1794

промењеним условима рада научника.¹⁰⁷ Она доводи до спајања аутора с различитим специјалностима. Аутори је називају комплементарна теорија сарадњиштва (*the complementarity theory of coauthorship*).¹⁰⁸

2) сарадња као средство компензације. „Како опортунитетни трошкови времена научника расту, имплицитни трошкови сарадње са научником такође расту.“¹⁰⁹ Тако колеге који би некада били задовољни да им се аутор за помоћ током писања рада само захвали, данас могу захтевати статус сарадника на раду. То аутори називају компензацијском теоријом сарадње (*the compensation account of scholarly collaboration*).¹¹⁰

3) сарадњом до вишег степена квалитета. Заједнички допринос научном истраживању који долази из различитих научних области доприноси поузданости чланка.¹¹¹

4) неизвесност процедуре рецензирања. Радови писани у сарадњи смањују ризик одбијања чланка. То је данас важно због кратких рокова за напредовање и дуготрајних процедура рецензирања.¹¹²

Гинзбург и Мајлс наводе интердисциплинарност и специјализацију као покретаче сарадње у правним наукама. Интердисциплинарни рад подразумева скуп разноликих вештина што је за једног научника прескупо да сам стиче.¹¹³

Институције морају да делују у погледу прекомерног ауторства. Потребно је да се ова појава прати и да се проверава. То је данас лакше због могућности идентификације истраживача, на пример путем ORCID ознаке.¹¹⁴ Према хрватским правилима за напредовање, научници „морају имати јавно доступан *Google Scholar* профил уређен на начин да се избегне двоструко или вишеструко приказивање истих радова“ (чл. 2. ст. 5.). Може се рећи да су медицински часописи лидери у спречавању недоличног понашања. Угледни медицински часописи попут *British Medical Journal*, *The Lancet* и *The Journal of the American Medical Association* траже од сарадника да конкретно истакну своје доприносе у научном раду.¹¹⁵ Злогласне преваре истакле су и питање одговорности сарадника у надзору над радом својих колега.¹¹⁶

¹⁰⁷ *Ibid.*, 1788.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 1789.

¹⁰⁹ *Ibid.*, 1787-8.

¹¹⁰ *Ibid.*, 1789.

¹¹¹ *Ibid.*, 1789-1790.

¹¹² *Ibid.*, 1790.

¹¹³ *Ibid.*, 1794.

¹¹⁴ Open Researcher and Contributor ID, <http://orcid.org>, 25. април 2022; E. Wager, S. Singhvi, S. Kleinert, 4.

¹¹⁵ C. Baethge, 382.

¹¹⁶ Who is accountable?, *Nature*, 7166/ 2007, 1.

5. ХРВАТСКИ ЗАКОН О НАУЧНОЈ ДЕЛАТНОСТИ И ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ПРАВИЛНИК О УСЛОВИМА ЗА ИЗБОР У НАУЧНА ЗВАЊА

Сврха овог дела рада јесте да се истражи како се промене у издавачкој култури рефлектују на хрватске научнике у светлу Закона о научној делатности и високом образовању (у даљем тексту: Закон) и Правилника о условима за избор у научна звања (у даљем тексту: Правилник). Према чл. 32., ст. 1. Закона у хрватском научном систему постоје следећа научна звања: научни сарадник, виши научни сарадник, научни саветник и научни саветник у сталном звању. У чл. 32. ставовима 2. – 4. прописани су услови које истраживачи морају да задовоље да би били изабрани у звање. За нас је овде занимљив временски рок. Поступак за избор у више звање може се покренути тек по истеку рока од пет година. Одредба чл. 32. ст. 7. поставља изузетак од правила. Наиме, према овој одредби, ако се установи да запослени задовољава услове за избор у више звање у односу на оно у које се бира, уз сагласност самог запосленог, научни савет посебном одлуком га може изабрати у више звање и пре истека рока од пет година, али тек након три године од његовог претходног избора. Ова законска одредба која прописује могућност напредовања пре истека редовних рокова уколико објавите више чланака, засигурно је етички изазов за ауторе и против је оних упозорења да данашњи научници морају објављивати мање уколико желе задржати квалитет свог научног деловања.

Правилник који детаљније уређује услове које истраживачи треба да испуне да би били изабрани у научно звање, донео је 2017. године Национални савет за науку, високо образовање и технолошки развој (*Национално вијеће за знаност, високо образовање и технолошки развој*). Сврха овог Правилника је била регулисати врсту научних радова који се узимају у обзир за напредовање, категоризацију часописа, зборника радова и књига.¹¹⁷ Према чл. 17. ст. 2. Правилника избор у научно звање резултат је „квалитативне и квантитативне анализе“ научних радова кандидата. Радови су категоризирани у три групе. Научним радовима прве групе (a1) сматрају се радови објављени у часописима који су индексирани у базама података WoSCC или Scopus (чл. 17. ст. 3.). Часописи су подељени у квантили (Q1, Q2, Q3, Q4) „према извештају о цитираности JCR (*Journal Citation Report*) или SJR (*SCImago Journal Rank Indicator*) за годину предаје рада на објаву или годину објаве рада“. Уколико часописи индексирани у те базе немају фактор утицаја од-

¹¹⁷ О перспективама хрватских правних научника у објављивању научних радова види Barbara Herceg Pakšić, „U pravu i o pravu: stanje i perspektive u polju pravo u Republici Hrvatskoj u svjetlu validacijskih normativnih uvjeta“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 3/ 2019, 1053-1074.

носно нису разврстани у квартиле, за потребе Правилника, сматраће се да припадају четвртој квартили (чл. 17. ст.3.). Другу групу радова (a2) чине радови објављени у часописима који се налазе у прецизно одређеним базама.¹¹⁸ Објављени радови који нису укључени у претходно споменуте базе, чине посебну трећу (a3) групу (чл. 17. ст. 4).

Категоризација радова који су објављени у зборницима радова са конференција такође зависи од њихове индексираниости у релевантне базе података те о томе да ли је скуп међународни или није (чл. 17. ст. 6). Да би се рад рачунао као објављен у међународном научном зборнику, мора се радити о конференцији која је одржана у иностранству, односно ако је одржана у Хрватској удео страних аутора мора чинити барем једну трећину зборника. У том случају ради се о радовима другог нивоа (a2). Уколико је зборник радова индексирани у WoSCC или Scopusu, објављени радови категорисани су као радови првога нивоа (a1, Q4). Научне конференције сматрају се међународним уколико имају међународни организациони одбор или уредништво. Радови објављени у зборницима који не удовољавају наведеним критеријумима припадају трећој категорији (a3). Међутим, постоји важан изузетак од давања приоритета радовима који се објављују у одређеним базама података, односно у зборницима радова који испуњавају критеријуме међународности. Зборницима радова прве групе сматрају се и зборници конференција у организацији или саорганизацији Хрватске академије знаности и умјетности (Q4) (чл. 17. ст. 6). Приликом оцењивања књига примењују се исти критеријуми као и за часописе и зборнике радова (чл. 17. ст. 7.). Књиге индексирание у WoSCC-у или Scopusu те оне које је објавио „међународно угледни научни издавач“ доносе ауторима три (a1, Q4) бода. Поглавље у књизи рачуна се као један рад (a1, Q4). Научна књига коју је издао факултет, универзитет и/или „други домаћи или страни научно угледни издавач“ оцењује се као три (a2) рада, а поглавље у таквој књизи као један (a2) рад. Приликом категоризације књиге која није индексираниа у WoSCC-у или Scopusu, стручна комисија мора посебно да објасни научни допринос књиге и научни углед издавача. У књиге прве групе (a1, Q4) рачунају се и књиге које издаје или је саиздавач Хрватска академија знаности и умјетности.

Због мале заступљености хрватских правних часописа у базама WoSCC и Scopus, Правилником је у чл. 19. одређен посебан изузетак за избор у научну област право. Тако се поред база Scopus и WoSCC као радови прве категорије (a1, Q4) узимају и радови објављени у бази Heinonline (чл. 19. ст. 3). Према чл. 17. ст. 17. радови се бодују на следећи начин: чланак a1 у Q1 или

¹¹⁸ „PsycInfo, ProQuest Social Science Premium Collection, SocIndex, Academic Search Complete, Education Research Complete, Inspec, Westlaw, LexisNexis, LISA – Library and Information Science Abstracts bibliografskim zbirkama i modulima uključenim u navedene baze.“

Q2 доноси 2 бода; чланак a1 у Q3 или Q4 доноси 1 бод; поглавље у књизи a1 доноси 1 бод; књига a1 доноси 3 бода; чланак a2 или поглавље у књизи a2 доноси 0,75 бодова; књига a2 доноси 2,25 бодова; чланак a3 или поглавље у књизи a3 доноси 0,5 бода; књига a3 доноси 1,5 бод.

Да се не би нашли у правној неизвесности у погледу избора у више звање, за истраживаче је најсигурније да радове објављују у часописима индексираним у бази WoSCC или Scopus. Наиме, једино у том случају нису у опасности да стручна комисија која је дужна да категоризише њихове објављене радове и да образложи своју оцену не измени категоризацију рада у односу на ону под којом је рад објављен на шта је овлашћена према Правилнику (чл. 17. ст. 19). Стручна комисија тако може да промени категоризацију рада из научног у стручни, што се онда не бодује за научни напредак.

Важно је да се напомене да су Правилником постављена одређена ограничења за радове који се вреднују, чиме се спречавају различите етичке злоупотребе. Тако објављивањем научних радова у истом часопису може да се постигне највише половина потребних бодова, са изузетком радова у часописима заступљеним у првом и другом квинтилу (чл. 17. ст. 9). Међутим, занимљиво, то ограничење не вреди и за конференцијске зборнике радова. У погледу конференцијских зборника, Правилник само прописује да је у истом конференцијском зборнику могуће оцењивати само два рада истог аутора (чл. 17. ст. 9). Исто тако се водило рачуна и о томе да неко не оствари услове за избор у више научно звање искључиво на темељу радова објављених у часопису у којем је у моменту објаве уредник или члан уредништва. На тај начин, према Правилнику, кандидат може да оствари само трећину потребних бодова (чл. 17. ст. 10).

У друштвеним наукама генерално, па тако и у правним, за разлику од, на пример, биомедицинских наука или физике, аутори редовно пишу радове самостално, односно не с тако великим бројем сарадника. Ово се може закључити и према Правилнику који предвиђа да се удео доприноса појединог аутора вреднује као један научни рад уколико се ради о делу са највише три аутора (чл. 17. ст. 12). У случају да је дело настало као резултат сарадње четири или пет аутора, сваком од сарадника биће приписана половина дела. Уколико је број аутора већи од пет, научни удео сваког од сарадника се „одређује тако што се број један подели са бројем аутора” (чл. 17. ст. 12).

Према чл. 17. ст. 13. у друштвеним наукама за избор у звање научни сарадник, кандидат мора да има најмање један самосталан рад, а након избора, током стицања услова за избор у ново више звање, мора такође објавити један самостални научни рад. Област права је строжа од оних у другим друштвеним наукама и потребно је да кандидат за избор у више звање има најмање два самостална научна рада (чл. 19. ст. 2.). Кандидати морају имати и радове објављене на хрватском језику. Међутим, ради се о малом броју

радова (чл. 17. ст. 14). Тако за избор у звање научни сарадник потребно је објавити најмање један научни рад на хрватском језику, а након избора то се мора учинити у периоду пре избора у свако више научно звање. Питање објављивања на хрватском језику посебно је важно, међу осталим, и због развоја хрватске правне науке, правне терминологије. Међутим, због стремљења хрватских часописа да уђу у релевантне базе података, у којима је објављивање на енглеском језику претпоставка за лакши улазак, али и стицање фактора утицаја, све више хрватских часописа излази углавном или искључиво на енглеском језику. Аутори се тако налазе пред изазовом. Уколико објаве чланак на хрватском језику у домаћем часопису, он им се у најбољем случају може рачунати као а1 (Q3 или Q4) и за њега ће добити један бод за напредовање јер се ниједан хрватски часопис који објављује радове на хрватском језику, не налази у Q1 и Q2.¹¹⁹

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Чињеница да научници имају релативно кратак период да стекну услове за напредовање у данашње компетитивно време, да часописи индексирани у релевантним базама имају строг рецензентски поступак који може да траје месецима са високим процентом одбијених радова, а за време чијег трајања аутору у правилу није допуштено да чланак поднесе на рецензију неком другом часопису, отвара се простор за плагирање и друге академске неисправности: измишљање и фалсификовање резултата истраживања, експлоатацију млађих колега (*ефектај белог бика*), ангажовање тзв. писца духова.¹²⁰ Научне институције имају и у овом контексту одговорност да ублаже хипер-

¹¹⁹ Према интернетским страницама базе Scopus у њу су индексирани следећи хрватски правни часописи:

Croatian Yearbook of European Law and Policy

(Q2; <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21100224008&tip=sid&clean=0>);

Transactions On Maritime Science (Q3; <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21100840720&tip=sid&clean=0>);

Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu

(Q3; <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=90482&tip=sid&clean=0>);

InterEULawEast (Q4; <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21100935900&tip=sid&clean=0>);

Croatian and Comparative Public Administration

(Q4; <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21100945716&tip=sid&clean=0>).

О важности правне науке као националне дисциплине те о перспективама правних научника да објављују у хрватским правним часописима према њиховој индексираниости у релевантним базама података види преглед В. Herceg Pakšić, 155, 1058-1060, 1067.

¹²⁰ Gordana Cerjan Letica, Slaven Letica, "Znanstvena nedoličnost: kako se s njom nositi u Hrvatskoj?", *Acta Stomatologica Croatica*, 2/2008, 117-122.

конкуренцију и радну атмосферу у духу пароле „објавити или пропасти“. Овај рад је покушао показати у којој мери је то успело хрватском законодавцу, односно Националном савету за науку, високо образовање и технолошки развој.

Хрватски Правилник о условима за избор у научна звања даје предност објављивању у часописима индексираним у базама података Scopus и WoSCC, без обзира што су хрватски правни часописи слабо присутни у тим базама. У овом моменту не постоји ниједан хрватски доминантно правни часопис у три најважнија дела ове базе: *Science Citation Index Expanded* (SCI-EXPANDED); *Social Sciences Citation Index* (SSCI); *Arts & Humanities Citation Index* (A&HCI). Хрватски правни часописи могу да се нађу у новом додатку бази WoSCC – *Emerging Sources Citation Index*, за коју Clarivate не рачуна фактор утицаја, тако да према Правилнику спадају у Q4. У WoSCC-у могу да се нађу и неки конференцијски зборници са територије Републике Хрватске, за које се такође не рачуна фактор утицаја.¹²¹ Занимљиво је и то да хрватски Правилник подједнако валоризује чланке објављене у часописима и зборницима конференција индексираних у WoSCC-у, мада постоје битне разлике у критеријумима за улазак у ове базе података. Критеријуми су много захтевнији за часописе. Укључивање часописа у базу података подразумева испуњавање сета од 24 критеријума који се односе на квалитет уређивачког рада, али и 4 критеријума који треба да обезбеде избор најутицајнијих часописа.¹²²

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Christopher Baethge, “Publish Together or Perish. The Increasing Number of Authors per Article in Academic Journals Is the Consequence of a Changing Scientific Culture. Some Researchers Define Authorship Quite Loosely”, *Dtsch Arztebl Int.*, 20/ 2008 380–383.
- Jeffrey Beall, “Best practices for scholarly authors in the age of predatory journals”, *Ann R Coll Surg Engl.*, 2/ 2016; 77-79.
- Gordana Cerjan Letica, Slaven Letica, “Znanstvena nedoličnost: kako se s njom nositi u Hrvatskoj?”, *Acta Stomatologica Croatica*, 2/2008, 117–122.
- Alan Cook, „Academic Publications before 1940“, *A Century of Science Publishing* (ed. Einar H. Fredriksson), Amsterdam – Berlin 2001, 15-24.

¹²¹ Web of Science: Conference Proceedings Citation Index,

<https://clarivate.com/webofsciencelgroup/solutions/webofscience-cpci/>, 11. април 2022.

¹²² The Web of Science Core Collection selection process, <https://clarivate.com/products/scientific-and-academic-research/research-discovery-and-workflow-solutions/web-of-science/core-collection/editorial-selection-process/#:~:text=The%20basic%20principles%20of%20our,are%20covered%20in%20our%20indexes.>, 11. април 2022. На ову нелогичност указало је и испитивање ставова правних научника спроведено на четири хрватска правна факултета. В. Herceg Pakšić, 1068.

- Ivana Čadovska, Goranka Mitrović, “Uloga knjižnica u vrednovanju znanstvene produktivnosti: primjer nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu”, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 2/2018, 179-198.
- Martina Čuljak, Lovela Machala Poplašen, “Usporedba citatnih baza na uzorku hrvatskih znanstvenika javnozdravstvene institucije: Web of Science Core Collection, Scopus i Google Scholar”, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 1/2019, 129-150.
- Eugene Garfield, “The History and Meaning of the Journal Impact Factor”, *JAMA*, 1/2006, 90-93
- A.Y. Gasparyan, B. Nurmashev, A. A. Voronov, A. N. Gerasimov, A. M. Koroleva, G. D. Kitas, “The Pressure to Publish More and the Scope of Predatory Publishing Activities”, *J Korean Med Sci.* 12/2016, 1874-1878.
- Tom Ginsburg, Thomas J. Miles, “Empiricism and the Rising Incidence of Coauthorship in Law”, *University of Illinois Law Review* 2011, 1785-1826.
- Barbara Herceg Pakšić, “U pravu i o pravu: stanje i perspektive u polju pravo u Republici Hrvatskoj u svjetlu validacijskih normativnih uvjeta”, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 3/ 2019, 1053-1074.
- David A. Kronick, “Peer Review in 18th-Century Scientific Journalism”, *JAMA* 10/1990, 1321-1322.
- L. S. Kwok, “The White Bull effect: abusive coauthorship and publication parasitism”, *J Med Ethics* 31/ 2005, 554–556.
- Matko Marušić, Dario Sambunjak, Ana Marušić, “Vodič za ocjenu (recenziju)znanstvenog članka”, *Pedijatrija danas* 2/2006, 224-235
- Niels Mejlgaard, Lex M. Bouter, George Gaskell, Panagiotis Kavouras, Nick Allum, Anna-Kathrine Bendtsen, Costas A. Charitidis, Nik Claesen, Kris Dierickx, Anna Domaradzka, Andrea Reyes Elizondo, Nicole Foeger, Maura Hiney, Wolfgang Kaltenbrunner, Krishma Labib, Ana Marušić, Mads P. Sørensen, Tine Ravn, Rea Ščepanović, Joeri K. Tjindink, Giuseppe A. Veltri, “Research integrity: nine ways to move from talk to walk”, *Nature* 586/2020, 358-360.
- Jeffrey Overall, “Stop Drinking the Kool-Aid: The Academic Journal Review Process in the Social Sciences Is Broken, Let’s Fix It”, *Journal of Academic Ethics* 3/ 2015, 277-289.
- Padmapriya Padmalochanan, “Academics and the Field of Academic Publishing: Challenges and Approaches”, *Pub Res Q* 35/ 2019, 87–107.
- T. S. Sathyanarayana Rao, Chittaranjan Andrade, “The MMR vaccine and autism: Sensation, refutation, retraction, and fraud” *Indian journal of psychiatry* 2/2011, 95-96.
- Daniel Sarewitz, “The pressure to publish pushes down quality”, *Nature* 533/2016, 147.
- Elizabeth Wager, Sanjay Singhvi, Sabine Kleinert, “Too much of a good thing? An observational study of prolific authors”, *PeerJ.* 2015, 1-5.
- Pippa Smart, “Is the impact factor the only game in town?” *Ann R Coll Surg Engl.* 6/ 2015, 405-408.
- Lawrence B. Solum, “Download it while it’s hot: Open access and legal scholarship”, *Lewis & Clark Law Review* 4/ 2006.
- Matthew C. Sonfield, “Academic Plagiarism at the Faculty Level: Legal Versus Ethical Issues and a Case Study”, *J Acad Ethics* 12/2014, 75–87.
- Jadranka Stojanovski, Elias Sanz-Casado, Tommaso Agnoloni, Ginevra Peruginelli, “Peer Review in Law Journals”, *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 6/2021, 1-14.

- Sanja S. Strgar, Maja S. Vukadinović, “Legal Aspects of Scientific Misconduct: Causes and Possible Solutions”, *Ethical Perspectives* 1 /2018, 117-141.
- Jaap de Vries, “Peer Review: The Holy Cow of Science”, *A Century of Science Publishing* (ed. Einar H. Fredriksson), Amsterdam – Berlin 2001, 231 – 244.
- Michael L. Voight, Barbara J. Hoogenboom, “Publishing your work in a journal: understanding the peer review process”, *Int J Sports Phys Ther.* 5/2012, 452–460.

Правни акти

- Zakon o znanosti i visokom obrazovanju, *Narodne novine*, br. 123/2003, 198/2003, 105/2004, 174/2004, 02/2007, 46/2007, 45/2009, 63/2011, 94/2013, 139/2013, 101/2014, 60/2015, 131/2017. Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja, *Narodne novine*, br. 28/2017.
- Odluka o nužnim uvjetima za ocjenu nastavne i znanstveno-stručne djelatnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna zvanja, *Narodne novine*, br. 122/2017.

Интернет извори

- Beall’s List of Potential Predatory Journals and Publishers, <https://bealllist.net/>, 12. април 2022.
- Co-authorship in the Humanities and Social Sciences A global view, <https://author-services.taylorandfrancis.com/wp-content/uploads/2017/09/Coauthorship-white-paper.pdf>, 10. април 2022.
- Emerald Publishing, Article withdrawal & correction, <https://www.emeraldgroupublishing.com/publish-with-us/author-policies/article-withdrawal-correction>, 15. јануар 2022.
- Etički kodeks Sveučilišta u Osijeku, <file:///D:/Downloads/eticki-kodeks-sveucilista-josipa-jurja-strossmayera-2011.pdf>, 25. март 2022.
- Smriti Mallapaty, Paper authorship goes hyper, A single field is behind the rise of thousand-author papers, <https://www.natureindex.com/news-blog/paper-authorship-goes-hyper>, 30 јануар 2022.
- Richard Van Noorden, Global scientific output doubles every nine years, <http://blogs.nature.com/news/2014/05/global-scientific-output-doubles-every-nine-years.html>, 7. април 2022.
- Catherine Offord, “German Scientists Frequently Publish in Predatory Journals”, <https://www.the-scientist.com/news-opinion/german-scientists-frequently-publish-in-predatory-journals-64518>, 11. април 2022.
- Open Researcher and Contributor ID, <http://orcid.org>, 25. април 2022
- Elizabeth Redden, Stepping Out of the Rat Race, go.nature.com/3itv56b, 20. април 2022.
- The Royal Society Publishing, About Philosophical Transactions, <https://royalsocietypublishing.org/rstl/about>, 24. април 2022.
- Think. Check. Submit, <https://thinkchecksubmit.org/about/>, 11. март 2022, 24. април 2022.

Ivana Z. Tucak
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Law Osijek
itucak@pravos.hr
ORCID ID: 0000-0001-9694-2315

Rethinking Academic Integrity in the Context of Publishing Papers in Scientific Journals

Abstract: *Scientific journals represent the most important tool of communication between scientists. The key factor for the evaluation of scientists is their scientific productivity. In order for their scientific work to be positively evaluated, it is necessary for scientists to publish a considerable number of papers in journals indexed in relevant commercial databases (of which the most important are the Web of Science Core Collection and Scopus). What also matters is that the published articles are highly cited. This preoccupation with numbers has changed the publishing culture and today, scientists are more preoccupied with how much and where they publish than with what they publish. The result is a significant increase in the number of journals and published papers, but this increase does not necessarily lead to the growth of science itself. Publishing pressure is often cited as a reason for scientific misconduct. This paper explores some of the biggest challenges in academia today: transparency and impartiality of the peer review process, publication of papers in predatory journals, growth of co-authorship, prolific authors, ghost writers and honorary writers. The paper will explore these challenges in the context of the Croatian Scientific Activity and Higher Education Act and the Ordinance on Academic Promotion and Advancement Requirements and Proceedings.*

Keywords: *double blind peer review, predatory journals, prolific authors, Croatian Scientific Activity and Higher Education Act; Ordinance on Academic Promotion and Advancement Requirements and Proceedings.*

Датум пријема рада: 07.06.2022.

Датум достављања коначне верзије рада: 21.09.2022.

Датум прихватања рада: 21.09.2022.